

גליון מס' 69 | פרשת השבוע: בא

"וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְּנֵךְ וּבֶן בְּנֵךְ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִי בְּמִצְרַיִם וְאֶת אֶתְנִי אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בָּם וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה'." (שמות י; ב')

מתחילת ספר שמות, ועד סוף ספר דברים אנחנו מתעסקים בשיעבוד מצרים וביציאת מצרים. אחד הדברים החשובים שקוראים בתקופת זמן שמספר שמות ועד סוף ספר דברים, זהו עשרת המכות שבורא עולם הביא על מצרים. בפרשת השבוע, הקב"ה מגלה למשה רבנו את המטרה של עשרת המכות.

אנו, בהגיון שלנו היינו חושבים שתכליתם של עשרת המכות זהו להביא את מצרים לחרבן. אבל, הקב"ה קבע תכלית אחר לעשרת המכות. "וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְּנֵךְ וּבֶן בְּנֵךְ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלָתִי בְּמִצְרַיִם". עשרת המכות באו אך ורק בשביל שהאבא יספר לבנו על איך שה' יתברך התעלל במצרים - בשביל להשריש את האמונה ואת הבטחון בה' יתברך.

אחד משלשת הרגלים - חגים שבהם בני ישראל נהגו לעלות לירושלים, הוא חג פסח. בחג פסח היו עולים לירושלים, היו מקריבים קרבנות, עד היום אנו אוכלים מצות בחג זה ומוציאים כל חמץ מרשותינו. אבל מהי המצווה העיקרית של החג? "פה סח בנפלאות השם" - לשבח את בורא עולם על ידי סיפור יציאת מצרים. ידוע הכלל: "וכל המרבה בסיפור יציאת מצרים באגדה של פסח, הרי זה משובח". ויש לשאול, הרי בכל יום ויום יש לנו מצווה לזכור יציאת מצרים, ואם כן, מדוע יש צורך לקבוע עוד מצווה בליל פסח לזכור יציאת מצרים?

אלא, שבלייל פסח המצווה היא לא לזכור יציאת מצרים, אלא להזכיר אותה. להזכיר אותה, ולהעביר אותה הלאה לדורות הבאים. מצווה מן המובחר בערב פסח הוא שאדם ישב עם בניו, או עם ילדים קטנים ממשפחתו, או רב עם תלמידיו ויספר על הנפלאות שעשה ה' יתברך במצרים.

ילד קטן - לא כל כך יודע להבדיל בין טוב לרע. על מה שאומרים לו שטוב, הוא מבין שזה טוב, ומאיך גיסא על מה שאומרים לו שרע, הוא מבין שזה רע. התורה מצווה אותנו לספר לילדים שלנו על יציאת מצרים, ולחנך אותם מגיל קטן עם אמונה ובטחון בה' יתברך. להשריש בהם את האמונה.

"וּלְמַעַן תִּסְפָּר" זהו המקום הראשון שבו הקב"ה אומר לכלל בני ישראל מה לעשות. עד כאן, הוא דיבר עם אברהם, יצחק ויעקב, יוסף, משה ואהרן. אבל כעת, הוא אומר לכלל ישראל מה לעשות. הדבר הראשון - חינוך ילדים! התורה נותנת חשיבות עצומה לאיך שילד גדל.

בהיותי במסע לפולין, שאושוויץ-בירקנאו באחד הבניינים ראיתי לוח, שהיה כתוב עליו: "עם שאין לו עבר, אין לו עתיד". אם אנחנו רוצים שהילדים שלנו יצליחו בחיים, ויהיה להם עתיד טוב, עלינו ללמד אותם על העבר שלהם! עלינו ללמד אותם על אברהם, יצחק ויעקב, משה, אהרן, יוסף, דוד ושלמה. ועל ידי כך נזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלצינו.

מאמרי חכמינו
ופרקי אבות:

מעשה בהרב הצדיק רבי ישראל מויזניצא, שפנה אל הגבאי משמשו בקודש, ואמר לו, בא נלך לטייל. כשיצאו לדרך, הגיע הרב לביתו של מנהל בנק ידוע, שהיה מן המשכילים, ולא היה כלל מחסידי הרבי. כשהגיע לשם דפק על הדלת. בעל הבית פתח את הדלת והופתע לראות את הרב בא לביתו, אולם הוא היה אינטיליגנטי ומנומס, וקיבל את הרב בסבר פנים יפות, והכניסו בכל הדרת הכבוד ליד השלחן. והביא שם כיבוד. גם הגבאי נכנס אחרי הרב, וישב על ידו. לא הרהיב עוז בעל הבית לשאול את הרב, "מה לידידי בבית", ופנה בלחישה אל הגבאי ושאלו לפשר דבר. השיבו הגבאי: "גם אני אינני יודע למה הבא הרב כאן". אחר כך קם הרבי מכסאו ונפטר מבעל הבית, ומפני כבוד הרב גם בעל הבית יצא אחריו ללוותו, ואז פנע אל הרב שאלה, יסלח לי כבוד הרב על שאלתי, הנה בביתי לא היה מן הנימוס לשאול אותו מפני מה, כאן, כבידני בביקורו, אבל עכשיו, נא, ברוצני לדעת מה סיבת הביקור. השיב לו הרבי: "באתי לבית כבודו לקיים מצוה, וקיימתיה": תמה המנהל: "איזה מצוה?" השיב לו הרבי: "רבותינו אמרו, כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שלא נשמע, ואילו ישבתי בביתי וכבודי בביתי, לא הייתי מקיים את מצות חזל, ולכן הייתי צריך לבוא

אל ביתו, ולשתוק שם, ואז תתקיים מצות חז"ל כתיקנה". אמר לו הגביר, יסלח לי רבי להגיד לי מהו הדבר, אולי כן אשמע לו. הרבי השיב: "לא. ידעתי שכבודו לא ישמע". וככל שהרבי מסרב לומר מהו הדבר, כך גברה סקרנותו של מנהל הבנק יותר ויותר לדעת מהו הדבר, והפציר מאוד ברבי שיגלה לומהו הדבר שאינו נשמע, עד שלבסוף נעתר לו הרבי, ואמר לו, הנה אלמנה פלונית שוכנת בבית בשכונתנו, והיא עניה מרודה ועליה לכלכל את שבעת יתומיה, והיא חייבת לבנק שלכם דמי משכנתא שצריכה לשלם מדי חדש בחדשו, ומכיון שאין באפשרותה לשלם, שלחתם אליה התראה אחרונה, שאם לא תשלם המשכנתא, ביתה ימכר במכירה פומבית, והיא האלמנה עם היתומים יוצאו החוצה, ורציתי מאוד מכוונת שיוותר על החוב של האלמנה, לבל יבולע לה, ולהוסיף צרה על צרותיה. ענה לו הגביר: "אבל אדוני הרב, איך אפשר דבר זה, וכי אני הבעלים של הבנק? אמנם אני מנהל הבנק, אבל אינני רק פקיד ולא בעל הבנק, והחוב הוא כמה מאות רובל, ואם כן איך אוכל לוותר על מכתב ההתראה שכתבתי?" הפסיקו הרבי ואמר: הלא כה דברי, אשר דברתי, שאתה לא תאבה ולא תשמע, והתחיל הרבה להביע צער ולהתמרמר: "איך נואלתי לעבור על דברי חכמים, ואמרתי דבר שלא נשמע, והכל בגלל הפצרותיך". והרבי הפסיק את השיחה ופנה עורף, וחלף הלך לו. אף הגביר נכנס חזרה לביתו, אבל הדברים של הרב נכנסו ללבו כחץ מקשת. ולא נתנו לו מנוח. לבסוף קיבל את החוב על עצמו, ושלם מכסו את כל החוב של האלמנה לקופת הבנק, והאלמנה נשארה בביתה עם היתומים שלה. כששמע הרבי בירך את הגביר שיזכה כל ימיו לעשור וכבוד. מכאן שצריכים חכמה ובינה יצרה חדעת מתי יפה שתיקה לחכמים, ומתי יש סיכויים שדבריו יעשו פירות. (ענף עץ אבות עמ' סג')

פרשתנו עמוסה בתוכן מעניין ועמוק- שלשת המכות האחרונות על מצרים, הציווי על קרבן הפסח, שחרור בני ועוד. הפרשה הזו היא פרשה חשובה ביותר, מכיוון שבפרשה הזו פרעה החליט "לסגור את הבסטה" ולשחרר את בני אחרי שנים רבות של עבדות. שחרור זה, כידוע, יוביל בהמשך את בני להיות לעם אחד, ולקבל את התורה. בכל הפרשה השמחה והאופטימית הזו, יש בה חלקים שבמבט ראשון, המונח "צדק" והם, לא נראים כהולכים ביחד. חלקים אלו הם החלקים שבהם בורא עולם מקשה את לב פרעה ומכריח אותו להשאיר את בני, ובסוף מעניש אותו על כך. גלגול האחריות על פרעה דומה לתלמיד שלומד נהיגה, ועושה תאונה קטנה בשיעורו הראשון, והמורה מאשים אותו על כך, ומכריח אותו לשלם את נזק התאונה. התלמיד לא אשם וכמובן לא צריך לשלם, זה כמובן המורה שהיה אמור למנוע את התאונה. וגם, לכאורה, פרעה לא אשם. זה בורא עולם שגרם לו לנהוג ככה. אז איך הקב"ה, שמוגדר כשופט צדק, לא יעשה משפט צדק?

כאשר השאלה הועלתה בפני כמה אנשים שאני מכיר, הם קמו וענו ללא כל מחשבה: "פרעה רשע, מגיע לו" או "ככה עושה הקב"ה, לא צריך לשאול למה, וברור שהוא שופט צדק".

לגבי ההסבר השני, אני חושב שהוא לא רק שגוי, אלא גם מסוכן. מה הכוונה?

הסבר זה בעצם מתיר לאנשים לקבל בעיניים עצומות כל דבר שהם שומעים, בלי לחקור ולו מעט מאחורי הדברים הללו. אמונה שלמה אינה אמונה עיוורת, אלא אמונה שמגיעה אחרי שחוקרים בנושאים מסוימים ושואלים שאלות, גם אם הן נחשבות כשאלות טאבו. כלומר, שאלות שגורמות לאנשים מסוימים (שהם בעלי האמונה העיוורת שאני מדבר עליה כאן) להגיד "אוי ואבוי, חלילה ישמע אלוהים את שאלותיך, כופר!"

להבדיל, גם אנשי דאע"ש הולכים באמונה עיוורת, ומבחינתם, אל תשאל, משמע תרויח את שכרך בעולם הבא. ולפיהם, מוטב להביא איתך גם ראש של כופר בדרך לשם. איני חלילה משווה בין מחבלי דאע"ש ליהודים המאמינים אמונה עיוורת, חלילה לי. אבל, וחשוב להגיד את האבל הזה, אמונות עיוורות הביאו להרבה הרס בעולם הזה. וחשוב לשים על כך את הדעת כדי שדברים כמו אלו לא יגיעו גם מהיהדות.

לעומת זאת, ההסבר הראשון הינו נכון, אך לא מספיק בכלל. אנסה להסביר:

אני לומד בלימודים התיכוניים שלי במגמת פיזיקה בנוסף למגמות אחרות. במבחנים במקצוע הזה, יש שאלות על ידע פיזיקלי שמבוטא באמצעות מתמטיקה, וגם שאלות ידע שצריך להסביר במילים בלבד. אם בשאלות מסוג זה שאלו על נושא מסוים, והתלמיד ענה תשובה נכונה בלי לנמק, הוא יקבל מקסימום כ-10% מהשאלה.

כך גם בהסבר ש"פרעה היה רשע". זהו תחילת ההסבר, אך ממש לא סופו. אז פרעה היה רשע, כולם מסכימים על זה, אך האם רשע לא יכול לחזור בתשובה? האם היהדות, שמדגישה את ערך התשובה בכל מקום אפשרי, שכחה את מקורותיה?

כמובן שלא. הרמב"ן מתייחס לדבר זה, ואומר כי בחמש המכות הראשונות פרעה עוד היה יכול לחזור בתשובה, אך למרות שהבין את חומרת מעשיו, בחר להמשיך ברשעו. ולכן קיבל את עונשו- שלילת הבחירה החופשית.

מהרמב"ן נותן לצייר את התמונה באור אחר: פרעה לא סתם "היה רשע". אלא לפרעה ניתנו הזדמנויות, פרעה הבין שהוא עושה דברים רעים, ולמרות זאת, הוא בחר להתעלם, לכן מגיע העונש.

הרמב"ם גם כותב בעניין זה, ואומר כי לרשעים גדולים אין נותנים לחזור בתשובה. ניתן להסתכל על הפירוש הזה גם כך: מה הכוונה "אין נותנים"? מי אמור לתת לו לחזור בתשובה? רק הוא עצמו. כלומר, פרעה היה כל כך רשע, שלא היה יכול לחזור בתשובה. אך מי מנע זאת ממנו? הוא עצמו. מרוב הרוע שלו, הוא לא יכל לחזור בתשובה, אך ורק בגללו ובגלל מעשיו. מכאן ניתן להבין, שפרעה לא היה "סתם" רשע גדול וזו הסיבה שהוא נענש בשלילת הבחירה, אלא הוא היה רשע שמנע מעצמו את הזכות לחזור בתשובה. ולכן, ניתן לראות את שלילת הבחירה לא כעונש, אלא כתוצר ישיר ממעשיו, שהובילו לחורבנו.

לענייני דיומא שלנו ניתן ללמוד דבר קטן, אך חשוב והכרחי- כל אדם אחראי על מעשיו, וכל אדם צריך לדעת שכל מה שהוא יעשה, רע או טוב, יבוא עליו בחזרה בגלל עצמו וכתוצאה ישירה ממעשיו, ואין לראות זאת כעונש לדעתי אלא שוב, כתוצאה הכרחית מהמעשים, ופרשתנו הביאה את פרעה כדוגמה עיקרית לכך. שבת שלום.

העלון מוקדש להצלחתם ולבריאותם של: הרה"ג רבי יצחק דיין שליט"א, הרה"ג רבי יצחק מ. דיין שליט"א, הרב לירן רביב שליט"א, משפחת זכאי, משפחת כהן, משפחת צבר, משפחת יוכפז, משפחת מוסיוף, משפחת דויד, משפחת גגולה יוסף, משפחת שונברגר, משפחת גושן, עידן מזרחי, יובל אליהו בן סוזן, זלפה בת תמר, שרה בת יוכבד, משה בן חווה, רחל בת לאה, עמיקם יצחקי. טוביה חנוך בן ריבה אלקה / ולהבדיל, **העלון מוקדש לעילוי נשמתם של:** מרן רבנו עובדיה יוסף בן גורג'יה זצוק"ל, יצחק בן חנניה הנולד מחווה, מיכאל בן יעקב הנולד מרחל, תמר בת רות. יצחק בן אסתר. וורדה בת עליזה, ציון בן חנניה הנולד מחווה.

כל הרוצה לתרום להוצאת העלון, באפשרותו ליצור קשר עם בעל העלון (יצחק כץ - 052-8957221).

בסכום 100 ש"ח או מדפיסים 500 עותקים של העלון!!!. באפשרותכם לזכות את הרבים!